

Gods zegen heb je

Dikwijls klinkt aan het eind van een protestantse kerkdienst de sobere formule: “Gaat heen in vrede en ontvangt de zegen van de Here.” Veel kerkgangers hebben weinig benul van wat ze meekrijgen. Wie voorzichtig om zich heen kijkt, ziet te vaak hoe mensen zich op het moment suprême snel in hun jas hijsen. Misschien is dit niet zo verwonderlijk. Is de voorganger zelf wel diep doordrongen van wat hij mag doen? Een aantal jongeren begreep er niets van dat de predikant aan het einde van de dienst vreemd met beide armen stond te zwaaien: “Hij leert ons zeker vliegen.”

Aanraking

Gelukkig bestaan er weinig strikte voorschriften voor de verschillende handelingen tijdens de eredienst. Naar mijn besef is het al snel goed, als je maar weet wat je doet. Maar is dat ook steeds het geval? Sommige predikanten staan met de handen naar de hemel geheven als ze de zegen aan de gemeente willen meegeven. Dit gebaar klopt niet. Het wekt meer de indruk van een groet. Ook is de gebedshouding met opgeheven handen bekend. Naar oeroud gebruik heft echter degene die een zegen geeft de handen omhoog tot schouderhoogte, met zijn handpalmen naar beneden. Met dit gebaar zet de predikant kracht bij wat hij op dat bijzondere moment zegt. Hij mag ‘de zegen op de gemeente leggen.’ Concreet zal ieder beseffen dat God wil aanraken door de krachtige werking van zijn heilige Geest. Mooi vind ik het wanneer daarbij naar Joods gebruik niet alleen de armen maar ook de vingers wijd gespreid zijn. Dit is het direct herkenbare symbool van een *cohen*, iemand die stamt uit het priestergeslacht van Aäron. Pink en ringvinger bijeen, middelvinger en wijsvinger tezamen en tenslotte de duim. Treffend in de vorm van een halve cirkel met een streepje erin: de Hebreeuwse letter *shin*.

Wie de kerkdienst beoordeelt op de preek, komt vaak van een koude kermis thuis. Totaal anders is het als er besef is van de immense betekenis van de zegen die we meekrijgen.

G. Hette Abma

Op die manier krijgen we een verwijzing naar de betekenisvolle Naam van de Eeuwige: *Shaddai*, de God die heel de wereld als zijn schepping beheerst. Alleen in zijn Naam kan een voorganger de zegen op de gemeente leggen. Geheel in lijn met wat we lezen in de opdracht die Mozes aan Aäron en zijn zonen heeft gegeven: “Zo zult u de kinderen van Israël zegenen: De HERE zegent en behoedt u! De HERE doet zijn aangezicht over u lichten en is u genadig! Hij verheft zijn aangezicht over u en geeft u vrede!” Met daarbij als slotsom: “Zo zullen ze mijn Naam op de kinderen van Israël leggen en Ik zal hen zegenen.” (Numeri 6: 23-27)

Jezus

Conform eeuwenoude traditie mag tijdens een synagogale eredienst alleen iemand uit het priestergeslacht de zegen geven. Is er geen *cohen* aanwezig, dan bidt de gemeente om een zegen. Opmerkelijk dat een oude eerbiedwaardige rabbijn geen zegen mag uitspreken, terwijl een jongen van dertien of veertien jaar oud daar wel toe bevoegd is. Het getuigt van respect wanneer wij als christenen ons afvragen: “Mogen al die dominees dan wel een zegen meegeven aan het eind van een kerkdienst?” Naar mijn overtuiging is dit geoorloofd, wanneer zij beseffen dat zij dit doen als ambtsdragers die representant zijn van hun Here en Heiland. Telkens mogen wij ons realiseren dat Jezus vlak voor zijn

Hemelvaart de handen ophief en zijn leerlingen een zegen gaf. (Lukas 24: 50). De discipelen konden de wijde wereld intrekken om het goede nieuws aangaande hun unieke Redder bekend te maken. Zo worden ook wij erop uitgestuurd om onze taak te verrichten.

Geen wens

De zegen is geen bede en nog minder een vrome wens. Al is het te begrijpen dat er enige schroom bestaat, het is onjuist wanneer een voorganger de aanvoegende wijs gebruikt. Om te beginnen klinkt het erg ouderwets: “De HERE zegene u.” Het bezwaar geldt vooral het feit dat te weinig tot uitdrukking komt met welke effectieve kracht God ons wil vervullen. Terecht vraagt iemand bedeesd: wij hebben toch niet de beschikking over wat God doet? Uiteraard niet. Het is juist goed dat we steeds de waarschuwing horen tegen eigenmachtig optreden. Tegelijk dienen predikanten er ernst mee te maken dat zij een ambtelijke verantwoordelijkheid hebben. Dan is het onmogelijk de wensende vorm zelfs tot een collectieve verzuchting te vervormen: “De zegen van de HERE zij met ons.” Treffend is de reactie van professor Gerardus van der Leeuw daarop, als hij zegt dat deze keus getuigt van “valse bescheidenheid, die Gods beloften niet durft vertrouwen.” Met dat wij de zegen uitspreken gebeurt er echt wat. Daarvoor staat God zelf garant.

Wij zullen ons steeds weer realiseren dat Hij het alleen is die zegent. Een voorganger heeft slechts een bemiddelende rol. Nooit heeft hij vrijmachtig de beschikking over de zegen. Exact zo staat het ook geschreven in de opdracht die God ooit gaf: “De priesters moeten mijn Naam op de kinderen van Israël leggen en Ik zal hen zegenen.” (Numeri 6: 27)

Buigen

Aan het eind van de dienst gebeurt er echt wat. God wil juist dan zijn presentie krachtig laten ervaren. We sluiten niet slechts af met de mooie formule van de Aäronitische zegen ((Numeri 6: 23-27) of de apostolische zegen (2 Korintiërs 13:13). Wij weten dat God met effectieve kracht ons wil vervullen. Bij het scheiden van de markt der genade roep ik ieder ertoe op: “Richt nu heel uw verwachting op God en ga van hier als gezegende mensen.” Vaak buigen kerkgangers op dat moment het hoofd, in het besef van de heiligheid van dit moment. Mij lijkt het goed om juist dan te kijken. Met het zegenende gebaar wordt kracht bijgezet. Als handlanger van God wil de predikant u eigenlijk het liefste persoonlijk aanraken. Dikwijls zijn er veel meer dan twee of drie in de Naam van de HERE bijeen. Daarom is het praktisch noodzakelijk dat de handoplegging collectief gebeurt.

Beamen

We krijgen de zegen niet automatisch mee. Absolute voorwaarde is dat we ons openstellen voor de zegen. Gebeurt dit niet, dan zal de zegen als onbestelbare post naar de afzender terugkeren. Steeds meer burgert de gewoonte in dat kerkgangers hun handen ophouden. Dat is een zinvolle houding. Je hoeft nooit met lege handen de kerk te verlaten. In veel gemeenten is het gebruikelijk dat een respons volgt op de zegen. Voluit



Grafsteen op de eeuwenoude begraafplaats in Praag, twee zegenende handen als symbool van een *cohen*.

bijbels is dat. Er hoort een respons bij. Prima om drie keer ‘amen’ te zingen. Af en toe is het mooi het derde couplet van Gezang 456 te zingen: *Amen, amen, amen. Dat wij niet beschamen ...* Niet steevast, zou ik zeggen. Wij worden dan wel erg op onszelf terug geworpen. Wij hoeven niet direct biddend te verzuchten dat we hopen de goede trouw van God niet te beschamen. De hemelse Vader geeft immers juist te kennen dat Hij ons rijk wil zegenen met zijn genade. Slechts het herhaalde ‘amen’ is voldoende: het zal waar en zeker zijn.

Al valt de preek soms bitter tegen, je krijgt altijd de zegen mee. Soms verzucht iemand na de kerkdienst: “Ik heb er niets aan gehad.” Het zal hem vast zijn ontgaan, dat God vlak voor het vertrek heeft gezegd: “Mijn zegen heb je!”

Hette Abma is als predikant verbonden aan de St.-Janskerk te Gouda

Dit is de laatste aflevering in de serie Kerkdienst bekeken. De serie staat binnenkort op www.woordendienst.nl. U kunt de artikelen daar downloaden.